

εκδοχές του μύθου του, έχει πρό-τυπο τη βασική πανανθρώπινη ιδέα ότι ο κόσμος είναι κατασκευασμένος σαν οικοδόμημα, με θεμέλια, κίονες και οροφή.

Θεός αντίστοιχος του Άτλαντα στο χεττιτικό έπος Κουμαρμπί* είναι ο Ουπελλούρι*, που το όνομά του συσχετίζεται με το ελληνικό *πέλωρ*, δηλ. το τέρας, το πελώριο. Έτσι στο «Άσμα του Ουλλικούμμι*» ο Ουπελλούρι αντιδρά στην παρουσία του Ουλλικούμμι, δηλ. του Τυφώνα*, με αυτά τα λόγια: «Όταν οικοδόμησαν πάνω μου τον ουρανό και τη γη, δεν ένιωσα τίποτα. Και όταν ήρθαν μ' ένα χάλκινο μαχαίρι και χώρισαν τον ουρανό και τη γη, πάλι δεν ένιωσα τίποτα. Τώρα κάτι με κόβει στο δεξιό μου ώμο, αλλά δεν ξέρω ποιος θεός είναι». Εδώ υπάρχει και το στοιχείο με το ερέθισμα στον ώμο από το βάρος, στοιχείο που έχει μεταφερθεί στα ελληνικά στη χαριτωμένη ιστορία της συνάντησης του Ηρακλή με τον Άτλαντα. Εξάλλου στο βαβυλωνιακό έπος «Ενούμα ελίς» ο Μαρδούκ*, νικά τους αντιπάλους του, τους μεταμορφώνει σε αγάλματα και στηρίζει με αυτά τις πύλες του Αψού*, δηλ. του ουρανού. Επίσης στον αιγυπτιακό, όπως και σε άλλους αρχαίους πολιτισμούς, με βάση τις αρχιτεκτονικές εμπειρίες των λιμναίων ή παρόχθιων οικισμών, οι πρώτοι θεοί νοούνται σαν θεμελιακοί πάσσαλοι, που στηρίζουν το οικοδόμημα του κόσμου. Με αυτό το κριτήριο ο Άτλας και τα αδέρφια του θα πρέπει αρχικά να προσωποποιούσαν τους τέσσερις ακρογωνιαίους λίθους στο οικοδόμημα του κόσμου και τα αντίστοιχα σημεία του ορίζοντα, που βέβαια είναι άρρηκτα δεμένα με αυτές τις θεογονικές παραστάσεις. Έτσι κατανοείται και το ότι στον ελληνικό μύθο ο Δίας έχει καρφώσει τον Προμηθέα στην Ανατολή και τον Άτλαντα στη Δύση. Κάποιοι απόηχος από αυτές τις αρχιτεκτονικές παραστάσεις στην ελληνική πρωτοεπιστήμη διαπιστώνεται στον Αναξίμανδρο, που παρομοιάζει τη Γη *κίονι λίθω*. Εξάλλου το έργο του Άτλαντα στο θεογονικό μύθο δηλώνεται και με το όνομά του: Άτλας είναι ο «αταλάντευτος», ο ανθεκτικός, αυτός που μπορεί και υπομένει να σηκώνει βάρη, όνομα συγγενικό με της Αταλάντης*, του Τάλω*, του ηλιακού θεού της Κρήτης, όπως επίσης του Ταλαού, του Τάνταλου* και του Τελαμώνα*. Γι' αυτό και οι ποιητές χαρακτηρίζουν τον Άτλαντα *κρατερόφρονα* και με *σθένος κραταίων*. Μετά τη σύνδεση του Άτλαντα με τον ολυμπιακό θεογονικό μύθο, κυρίως με την Τιτανομαχία, και αφού οι Έλληνες με τα ταξίδια διεύρυναν το γεωγραφικό οριζόντιό τους, μετέθεσαν τον παλαιό τοπικό θεό του ουρανού από την Αρκαδία στη μακρινή Δύση: δηλ. αρχικά στη φα-

ναστική χώρα με τον κήπο των θεών, όπου οι Εσπερίδες επιβλέπουν τα χρυσά μήλα, και αργότερα, με τις ορθολογιστικές τάσεις, στην ομώνυμη οροσειρά της βορειοδυτικής Αφρικής ή και έξω από τη Μεσόγειο, δηλ. στον ωκεανό, που υποτίθεται ότι για χάρη του Άτλαντα ονομάστηκε Ατλαντικός. Τότε, για την αφρικανοποίηση του Άτλαντα επινοήθηκε ως μητέρα του η Λιβύη και αιτιολογήθηκε η μεταμόρφωσή του σε βουνό από τη συνάντησή του με τον Περόα, που με την κεφαλή της Μέδουσας απολιθώνει όποιον την κοιτάξει. Για τη θέση του στον Ατλαντικό οι ορθολογιστικές τάσεις, με αφετηρία την αρχική ιδιότητα του Άτλαντα ως γενάρχη της αρκαδικής θεογονίας, εξυμνηρήθηκαν με το να τον κάνουν κατά την πλατωνική μυθολογία επώνυμο ήρωα και πρώτο βασιλιά της Ατλαντίδας. Τέλος οι ορθολογιστικές ερμηνείες εξυμνηρήθηκαν και με την προβολή του Άτλαντα ως ήρωα του πολιτισμού, εφευρέτη και πρώτου δασκάλου της Αστρονομίας. Και σ' αυτή την περίπτωση βοήθησαν τόσο η αρχική ιδιότητα του Άτλαντα ως θεού του ουρανού όσο και το κοσμογραφικό θέμα του θεογονικού μύθου: έτσι ο θεός του ουρανού, που ξέρει τα μυστικά του χώρου της επικράτειάς του, έγινε και αστρονόμος.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: K. Wernike, *Atlas: Re-alencyelopädie 2* (1896) 2118-2133.

E. N. ΡΟΥΣΣΟΣ

Ατόν (αιγυπτ. *Ίτεν, Ίτν*). Αιγυπτιακός θεός, εκτός κάθε πανθέου ή συστήματος, οποίος μετά από μία εντυπωσιακή άνοδο επιβλήθηκε ως ο μόνος θεός της χώρας του, αλλά το μονοθεϊστικό ανεικονικό κίνημά του δεν διάρκεσε περισσότερο από δύο δεκαετίες. Ωστόσο επηρέασε την πρώτη φάση του εβραϊκού μονοθεϊσμού.

Ίτεν σημαίνει κυριολεκτικά τον ηλιακό δίσκο και είναι καθαρά αιγυπτιακή λέξη, σύνθετη από τη ρίζα *τεν* (γεωμετρική έννοια του κύκλου, κυκλικός, στρογγυλεύω) και το πρόθημα *i-*. Έτσι ο Ατόν δεν έχει ετυμολογική σχέση με ασιατικές σημιτικές θεότητες όπως ο Αδωνάι ή ο Αδωνις*. Η λέξη Ατόν απαντά σε κείμενα του Μέσου Βασιλείου, όπως η διήγηση του Σινουχέ («ο ηλιακός δίσκος εγείρεται σύμφωνα με την επιθυμία σου», B 213, στο Blackmann, *Middle Egyptian stories*, Bibliotheca Aegyptiaca, vol. II, p. 33) και ένα προφητικό παραμύθι («ο ηλιακός πτερωτός δίσκος δεν θα λάμψει πια», Papyrus 1116, B recto, de Pétrougrad, γρ. 24-25, στο Golénischeff, *Les papyrus hiératiques de l'Ermitege*). Στην πρώτη νεο-αιγυπτιακή επιγραφή του Ινετί (Helck, *Urkunden*, IV, σελ. 54, γρ. 19) αναφέρεται ότι «ο νεκρός Φαραώ ίππεται στον

ουρανό, για να ενωθεί με τον ηλιακό δίσκο». Ως την εποχή αυτής της επιγραφής ο Ατόν ήταν νοητός ως μορφή του μεγάλου ηλιουπολιτικού θεού Ρα*.

Από τα πρώτα χρόνια της 18ης

νοφη Β' και Τούθμωση Δ' ως ίσοι. Καθώς αυτό συμβαίνει στον Νότο, κύριο χώρο λατρείας του Άμμωνα-Ρα, αποτελεί σημαντική εξέλιξη. Σε στήλη του Αμένωφ Β', κοντά στον βόρειο τοίχο του ναού του στην

Ο Ατόν ως ηλιακός δίσκος, με ακτίνες που απολήγουν σε «παλάμες προσφοράς ζωής», πάνω από τη βασιλική οικογένεια του Ακενατόν και της Νεφερτίτης. Ανάγλυφη παράσταση από τη στήλη της Τελ-Αμάρνα, 14ος αι. π.Χ. (Δ. Βερολίνο, Staatliche Museen).

δυναστείας της Αιγύπτου (1559 – 1320 π.Χ.) διαφαίνεται η άνοδος του Ατόν. Έτσι σε επιγραφή του Τούθμωση Α', στην έκφραση «αυτό που περιβάλλει τον ηλιακό δίσκο» παρατηρείται η προσθήκη ιδεογράμματος που σημαίνει ότι η προηγούμενη λέξη «ίτεν» δηλώνει θεότητα (Helck, *Urkunden*, IV, σελ. 89, γρ. 13). Η αρχική μέθοδος, με την οποία το ιερατείο της Ηλιούπολης αντιδρώντας στην πολιτική εξουσία του ιερατείου του Άμμωνα* στο Καρνάκ, προώθησε την άνοδο του Ατόν ήταν η διάσπαση της σύνθετης ηλιουπολιτικής θεότητας Ρα-Χοραχτύ*, η ανεξαρτητοποίηση του Ατόν σε ιδιαίτερη υπόσταση και η ισοτιμία των ονομάτων Άτον, Σου*, Χοραχτύ, Ρα. Όταν το θηβαϊκό ιερατείο αντέδρασε, προβάλλοντας τη σύνθετη μορφή του Άμμωνα-Ρα, το ιερατείο της Ηλιούπολης διέδωσε την ισοτιμία του Ατόν με τη σύνθετη μορφή Ρα-Χοραχτύ-Ατούμ*, δίνοντας έτσι διάσταση παγκοσμιότητας στον νέο, απλό και μη ανθρωπόμορφο ή ζωόμορφο θεό.

Από πλήθος στοιχεία πιστοποιείται η βαθμιαία άνοδος του ατονισμού, ως ανεικονικού μονοθεϊσμού, στα χρόνια των Τούθμωση Γ', Αμένωφ Β', Τούθμωση Δ' και Αμένωφ Γ'. Στον ναό του Άμμωνα-Ρα και του Ρα-Χοραχτύ στην Αμάρνα της Νουβίας οι δύο θεοί εκλαμβάνονται από τους Τούθμωση Γ', Αμέ-

Γκίζα (Selim Hassan, *Annales du Service*, XXXVII, σελ. 129-134), ο ηλιακός φτερωτός δίσκος παίρνει μια από τις μορφές του Ώρου* (Hr-Bhd) και με δύο προβαλλόμενα από αυτόν χέρια κρατά προστατευτικά το πλαίσιο του φαραωνικού ονόματος του Αμένωφ Β'. Στη μεγάλη στήλη της Σφίγγας ο Αμένωφ Β' αποκαλείται «Πρίγκιπας της Ηλιούπολης» (Varilles *La grande stèle d'Aménophis II à Giza*, BIFAO, 41, σ. 31-38). Παρ' όλα αυτά ο Αμένωφ Β' ήταν διατακτικός στην προβολή του Ατόν, και γι' αυτό οι Ατονιστές της εποχής του Αμένωφ Δ' -Εχνατόν δεν έτρεφαν για το πρόσωπό του θετικά συναισθήματα. Ωστόσο σε ιστορικού περιεχομένου σκαραβαίο του Τούθμωση Δ' σημειώνεται ότι ο φαραώ εγείρεται να πολεμήσει, έχοντας τον Ατόν μπροστά του (A. W. Shorter, *JEA*, 17 [1931], σελ. 23-25), και αυτό είναι η πρώτη επίσημη αναφορά του Ατόν ως υπέρμαχου της Αιγύπτου. Έτσι ο Τούθμωσις Δ' θα εξασφαλίσει υστεροφημία στη «Μεγάλη Επιγραφή των Εγκαινίων» της νέας πρωτεύουσας Ακετατόν (σημ. Τελ Αμάρνα), όπου θα εξυμνηθεί το θάρρος του (N. de G. Davies, *The rock tombs of El Amarna*, London, 1902 – 1905, τόμ. V, σ. 28). Στη στήλη της Σφίγγας του Τούθμωση Δ', ο ίδιος αποκαλείται «γιος του Ατούμ», καταργώντας κάθε αναφο-

ρά στον Άμμωνα (Erman, Die Sphinxstele: *Sitzungsberichte Berlin*, 1904, σ. 428 - 444). Επί του Τούμθωση Δ' αφαιρέθηκαν τα μαγικά κείμενα από τα φαραωνικά ουσεπί, αγαλματίδια των νεκρών, και στις θέσεις τους γράφθηκαν μόνο τα πρόσωπικά ονόματα, πράγμα το οποίο πιστοποιεί ότι ο ατονισμός ήταν ήδη ολοκληρωμένο φιλοσοφικό-θρησκευτικό σύστημα αξιών και συμπεριφορών και απέρριπτε τη μαγεία και την πρακτική της (H. Carter-P.E. Newberry, *The tomb of Thoutmosis IV*, εικ. XIII, No 46. 161, 46.162). Ο Αμένοφις Γ', τέλος, αποκάλυψε το φαραωνικό πλοίο «ευδαίμονα Ατόν» (Σκαρβαίος της Λίμνης: P. E. Newberry, *Scarabs*: London 1906, εικ. XXXIII) και έδωσε το όνομα του Ατόν σε στρατιωτικό απόσπασμα (P.E. Newberry, P.S.B.A, τόμ. XIII No CLXXV, σελ. 218-224, No 21), όπως προκύπτει από επιγραφή αγάλματος κάποιου φρούραρχου του. Για όλα αυτά εξασφάλισε υστεροφημία επί του υιού και διαδόχου του, Αμένοφης Δ' - Εχνατόν. Από ιδιωτικά μνημεία του τέλους της βασιλείας του Αμένοφης Γ' πιστοποιείται ήδη η ύπαρξη οπαδών και ναών του Ατόν, καθώς ο γραφέας Χατιάου ήταν «επιθεωρητής της αποθήκης του Οίκου Ατόν» (M. G. Daressy, *Amale du Service*, 1901, σελ. 1-13) και η επιτύμβια στήλη κάποιου Χουί σημειώνει την ύπαρξη στη Μέμφιδα κάποιου «ναού του Ατόν» (*Catalogue Général du Musée du Caire*, Nos 34.001-34.189, Le Caire, 1957, τόμ. 1., P. Lacau, σελ. 222-4). Πολλές επιτύμβιες στήλες σημειώνουν την ύπαρξη ολόκληρου ιερατείου του Ατόν σ' εκείνους τους χρόνους.

Η άνοδος του Αμένοφης Δ' έφερε ραγδαίες εξελίξεις και για να αποκοπεί η επίδραση του θρησκευτικού ιερατείου του Άμμωνα στην πολιτική ο «επαναστάτης» Φαράω μετέφερε την πρωτεύουσα. Έτσι θεμελιώθηκε η πόλη Ακκατόν (= πόλη του Ορίζοντα του Ήλιου) ενώ η «Μεγάλη Επιγραφή των Εγκαινίων» αποτέλεσε το «ιδεολογικό Σύνταγμα» της ατονικής Αιγύπτου. Ο ίδιος ο Αμένοφης Δ' άλλαξε το όνομά του (θεοφορικό κατά πάγιο θεσμό) σε Εχνατόν (αιγυπτ. Ανκχ-εν-ίτεν: «ζωή εν Ατόν», 'nh n 'ltn), απαγόρευσε κάθε άλλη λατρεία ή τελετουργία και επέβαλε τον Ατόν ως ηλιακό θεό, μόνο και απόλυτο κύριο της χώρας και του κόσμου. Η ατονική θρησκεία δεν αποτέλεσε μόνο το πρώτο γνωστό μονοθεϊστικό σύστημα, το οποίο επιβλήθηκε σε μία χώρα, αλλά και καινοτόμησε στον τομέα της τέχνης, απορρίπτοντας κάθε ανθρωπομορφική ή ζωομορφική παράσταση του θεού, ουσιαστικά κάθε μορφή ειδωλολατρίας και δημιουργώντας το πλαίσιο της πρώτης ανεικονικής τέχνης, καθώς ο Ατόν παριστάνεται ως ηλιακός δί-

σκος, του οποίου οι ακτίνες απολήγουν σε κόιλες παλάμες, που συμβολίζουν την προσφορά ζωής. Ωστόσο η αντίδραση του καταργημένου στο μεταξύ ιερατείου του Καρνάκ δεν ήταν δυνατόν να καταπνιγεί, και ο θάνατος της συζύγου του Εχνατόν και ένθερμη υποστηρίκτριας του ατονισμού Νεφερτίτης έδωσε δυσάρεστη τροπή στις εξελίξεις. Έτσι όταν ο μικρότερος αδελφός του Εχνατόν, ο Τουταγχαμών, ο οποίος είχε αναγκαστεί να μεταβάλει το όνομά του σε Τουταγχατόν, ανέλαβε την εξουσία πολύ νέος και άπειρος, το περιβάλλον του και ιδιαίτερα ο επηρεαζόμενος από το ιερατείο του Άμμωνα στο Καρνάκ θεός του Άου, επέβαλε εκ νέου το παλιό αιγυπτιακό σύστημα (1358 π.Χ.). Έτσι μια ολόκληρη παράταξη στην Αίγυπτο έμεινε έκτοτε ακέφαλη, συνέχεια όμως φαίνεται ότι υπήρξε, και πολλά στοιχεία του ατονισμού διασώθηκαν στον αρχικό εβραϊκό μονοθεϊσμό της Πεντατεύχου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ: C. Aldred, *Akhenaten*: London, 1969. J. Doresse, *Le culte d'Aton sous la XVIIIe dynastie avant le schisme amarnien*: J.A., 233, σελ. 181 - 199. C. Megalommatis, *Recherches sur la montée du culte et de l'idéologie solaires avant Echnaton*: *Mémoire de Maîtrise - Université de Paris Sorbonne*, Paris, 1979. K. ΜΕΓΑΛΟΜΜΑΤΗΣ

Ατούμ (αιγυπτ. 'ltn, Atum). Αιγυπτιακός θεός. Είναι νοητός ως ο κύριος του Παντός, και ως προκοσμική ύπαρξη βυθισμένη στο Άγνωστο. Όταν εμφανίζεται ως ο πρωταρχικός Ωκεανός Νουν*, συνοδεύεται από την πάρεδρο θεά Νουνέτ, στα πυραμιδικά όμως κείμενα προσλαμβάνει γνωρίσματα χθόνιου θεού, θεωρείται δημιουργός θεών, γνώστης του παντός και συχνά εκλαμβάνεται ως ζεύγος *αὐτός και ἡ Χεῖρ αὐτοῦ*. Σε μεταγενέστερους χρόνους ηλιακού συγκρητισμού, βέβαια στο Αρχαίο Βασίλειο, συσχετίστηκε ως «Δύων Ήλιος» με τον Χοραχού* - «Ανατέλλοντα Ήλιο» και τον Ρα* (της Μεσημβρίας). Ο Ατούμ έπαιξε σημαντικό ρόλο στην πρώτη φάση της αντιπαράθεσης του ατονικού μονοθεϊσμού και της λατρίας του Άμμωνα*. Ο ναός του στην Ηλιούπολη κατέληξε να θεωρείται ως ναός του Ρα, αφού η ταύτισή τους στα χρόνια του Νέου Βασιλείου είχε ήδη ολοκληρωθεί.

K. M.

Ατούνις. Ο ετρουσικός θεός Άδωνις*, του οποίου τη λατρεία οι Ετρούσκοι παρέλαβαν από τους Έλληνες τον 4ο αι. π.Χ. Παριστάνεται αποκλειστικά πάνω σε καθρέφτες, συνήθως μαζί με την ετρουσική θεά του έρωτα Τουράν, με την οποία αποτελεί ενότητα, στον τύπο της μεσογειακής Μεγάλης* μητέρας με το γιο της. Βλ. Άδωνις.

Ατρά-Χαοίς (ασσυροβαβυλ. *Watr-hasis*, χεττιτ. *Atrahasis, Atrahasis*). Ήρωας ασσυροβαβυλωνιακών παραδόσεων και ομώνυμου έπους περί κατακλισμού. Το όνομά του δηλώνει τον ασύγκριτο ή υπέρτατο σοφό και χρησιμεύει για την περιγραφή των νοητικών ικανοτήτων του ανθρώπου, ο οποίος έσωσε την ανθρωπότητα από αφανισμό.

Κατά τις πρώιμες σουμερικές παραδόσεις, οι οποίες έχουν σωθεί αποσπασματικά στο σουμερικό έπος του Γκιλγκαμές*, ο Ένκι*, που αντιστοιχεί στον ασσυροβαβυλωνιακό Έα*, δίνει οδηγίες στο βασιλιά Ζιουσούντρα*, για να αποφυγεί τις δραματικές επιπτώσεις του επερχόμενου κατακλισμού. Έτσι ο βασιλιάς επιβιώνει για επτά ημέρες και επτά νύχτες στην κιβωτό και ύστερα του απονέμει το «αίωνια ζωή» και «ζει όπως ένας θεός», ωστόσο απομακρυσμένος από τη διαιρεμένη κοινωνία των απογόνων του στη χώρα Τιλμούν, στη μακρινή Ανατολή, όπου κανένας κοινός θνητός δεν έχει πρόσβαση.

Κατά το ομώνυμο ασσυροβαβυλωνιακό έπος, ο Ενλίλ* είχε επιδιώξει να καταστρέψει τους ανθρώπους. Έτσι για επτά χρόνια πριν από τον κατακλισμό είχε διαδραματισθεί έντονη αντιπαράθεση μεταξύ Ατρά-Χαοίς και Ενλίλ, καθώς τα πρώτα μέσα που μεταχειρίστηκε ο Ενλίλ, ήταν η πανώλης και η ξηρασία. Σ' αυτό το στάδιο ο Έα είχε συμβουλέψει τον Ατρά-Χαοίς να οικοδομήσει την κιβωτό, την οποία επονόμασε «Διατήρηση της ζωής». Η συνέχεια της περιγραφής δεν έχει σωθεί.

Οι ασσυροβαβυλωνιακές παραδόσεις για τον κατακλισμό και τον Ατρά-Χαοίς είναι γνωστές σε μεγάλο βαθμό και από το έπος του Γκιλγκαμές (11η πινακίδα), όπου ο Ατρά-Χαοίς αποκαλείται Ουτ-Ναπιστίμ*. Σ' αυτό διακρίνεται μια τάση περιορισμού της δράσης του Ενλίλ, ενώ η εμφάνιση του Αντάντ* σε μαύρο σύννεφο, με προπομπούς τον Σουλλάτ και τον Χανίς, και η δράση του νότιου ανέμου επιφέρουν τον κατακλισμό (ασσυρ. αμπούμπου, δηλ. νεροποντή και άνοδο των γλυκών υδάτων, όχι αναταραχή των αλμυρών υδάτων) τότε όλοι οι θεοί καταφεύγουν στο ουράνιο σύμπαν, στο χώρο του Άνου*. Μετά την έβδομη μέρα η κιβωτός επικαθεται στο βουνό Νισίρ (σημ. Τζεμπελ Τζουντί κοντά στο Τζίζρε) και οι θεοί στέλνουν πουλιά. Μετά την επιβίωση του Ατρά-Χαοίς η Ιστάρ* και ο Έα εναντιώνονται στην προσφορά τιμών από τον Ατρά-Χαοίς στον Ενλίλ, στον οποίο αποδίδουν όλη την ευθύνη για την καταστροφή και τελικά τον αναγκάζουν να εξυψώσει τον «υπέρτατο σοφό» σε θέση ισόθεου. Ο μόνος ρόλος του Ατρά-Χαοίς μετά τον κατακλισμό είναι η ολοκληρωτική απόρριψη του

Γκιλγκαμές ο οποίος είχε διασχίσει ρεύματα του Κάτω κόσμου για να τον προσεγγίσει.

Ερμηγεία. Ο ασσυροβαβυλωνιακός μύθος του κατακλισμού είναι η πηγή για τους μεταγενέστερους μύθους με αυτό το θέμα, δηλ. τον χεττιτικό, τον χουρριτικό, τον χαναανικό (σουγκαριτικό), τον βιβλικό (Νώε), τον ελληνικό (Δευκαλίωνα* κ.ά.). Καθώς όλα τα ασσυροβαβυλωνιακά ονόματα του ήρωα του κατακλισμού είναι περιφράσεις, συνάγεται ότι πρόκειται για μυθολογική ιστορικών γεγονότων, που πιστοποιούνται από τους ιστορικούς βασιλικούς καταλόγους της Ασσυρίας και της Βαβυλώνας, οι οποίοι προϋπέθετον τον κατακλισμό ως ιστορικό γεγονός και διακρίνουν τις δυναστείες σε πριν και μετά τον κατακλισμό. Εξάλλου ιστορικά κείμενα μεταγενέστερα του μυθολογούμενου κατακλισμού και χρονολογούμενα σε κάθε ιστορική περίοδο της αρχαίας Μεσοποταμίας προϋπέθετον τον κατακλισμό ως ιστορικό γεγονός, του οποίου η μυθοποίηση σε ορισμένα έπη έδωσε τα πλαίσια της διαμόρφωσης της ασσυριακής και της βαβυλωνιακής παιδείας. Έτσι παραδίδεται ότι ο Ασσυρμπαίνπάλ* είχε βρει ένα κείμενο της εποχής πριν από τον κατακλισμό και «είχε κατανοήσει το νόημά του». Εξάλλου σώθηκε ένα πραγματικό ιστορικό κείμενο, η «Κατάρα της Ακκάδ», σύμφωνα με το οποίο η Ακκάδ ήταν η ιδανική πολιτεία και ο λαός της έπινε «ευγενικό νερό», όπου όλα άλλαξαν, «κόπωση βάρους στις πόρτες της Αγκαντέ» και ο Ναρά-Σιν είδε στο όνειρό του «τον Ενλίλ να κάνει να τρέμουν οι ναοί». Με την πτώση του Ναράμ-Σιν «ο ναός, ως νεκρός άνθρωπος, έπεσε στο έδαφος» και ακολούθησε η καταστροφή. Αξίζει να προσεχθεί ότι σε αντιδιαστολή με την παράδοση του έπους Ατρά-Χαοίς και της Βίβλου, το ιστορικό αυτό κείμενο καταγράφει, μετά τη διάλυση των φυσικών, κοινωνικών και λοιπών δομών της Ακκάδ, την άφιξη στο χώρο αυτό ενός άλλου λαού, των Γκουτί «με ανθρώπινη εμφάνιση αλλά με ένστικτα σκύλου» των οποίων η κυριαρχία περατώνεται με την καταστροφή της Ακκάδ εξαιτίας της κατάρτας της Ιστάρ.

Στην «Κατάρα της Ακκάδ» υπάρχει η πρώτη ιστορική καταγραφή ενός γεγονότος, που μυθολογήθηκε ως κατακλισμός, ιδιαίτερα μάλιστα την περίπτωση ενός ήρωα, που διασώζει όχι μόνον τη μορφή της ζωής αλλά και τη μορφή της αρχικής κοινωνίας. Έτσι ο Ατρά-Χαοίς μπορεί να νοηθεί ως σοφός και ιερό πρόσωπο της εποχής του Ναράμ-Σιν (23ος αι. π.Χ.), το οποίο προετοιμάστηκε για τις τεράστιες, φυσικές και πολιτικές καταστροφές του τέλους της δυναστείας του Σαργών, τις οποίες μεταγενέστερα προ-